

T.C.
İZMİR BAROSU BAŐKANLIĐI
STAJ EĞİTİM MERKEZİ

**TÜRKİYE'DE PROTESTANLARIN
HUKUKİ DURUMU**

Hürrem Carolin Çevik

Staj Sicil No: 10926

07.04.2015

Bu tez, Türkiye'deki Protestanların hukuki durumunu ortaya koymak için hazırlanmıştır.

İçindekiler:

- **Protestanlık kısaca nedir?**
- **Protestanların yasallaşma süreci ve örgütlenme**
- Kurtuluş Kiliseleri Derneği Kapatma Davası
- Ödemiş Sevgi Protestan Topluluğu/İzmir İdare Mahkemesi
- **Protestanların tüzel kişilik sorunu**
- Vakıflar
- Dernekler
- **Dinini Yayma Hakkı**
- **Din Eğitimi ve Öğretimi Yapacak Okul Açma Hakkı**
- **Din Görevlisi Yetiştirememe Sorunu**
- **Malatya Zirve Yayınevi Davası**
- **Sonuç**

• **Protestanlık kısaca nedir?**

Protestanlık, 16. yüzyılda İncil'in esaslarına dönmek için yapılan Reform hareketine verilen genel isimdir. Reform' un en göz alıcı özellikleri:

1. İnanç ve ibadet konularında biriken kilise gelenekleri değil, yalnız Kutsal Kitap ilham kaynağı ve nihai yetki olarak benimsenir: *“Yazılmış olanın dışına çıkmayın”* (İncil, 1.Korintliler 4:6).
2. Cennet hak edilemez. Cennet, Mesih İsa'nın haçta günah bedelini ödediğine dayanarak yalnız iman karşılığında verilen bir armağandır: *“İman yoluyla, lütufla kurtuldunuz. Bu sizin başarınız değil, Tanrı'nın armağanıdır”* (İncil, Efesliler 2:8).
3. Kilise yalnız ruhsal işlerle ilgilenir. İnanç ve devlet işleri ayrı tutulur: *“Sezar'ın hakkını Sezar'a, Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya verin”* (İncil, Matta 22:21). Yani laiklik ilkesi için ilk temel adımlar atıldı.

Bu anlamda, yalnız Kutsal Kitap'ın (Tevrat, Zebur ile İncil'in) yetkisine dayanan ve tek bir merkezi yönetimden ile bir milliyetin Hıristiyanlık anlayışından bağımsız olan Protestan kiliseleri, dünya çapında İncilî (*Evangelical*) kiliseler olarak da bilinmektedir.

• **Protestanların yasallaşma süreci ve örgütlenme**

Lozan Anlaşması'na göre T.C. vatandaşı olan istisnasız bütün gayrimüslimler azınlık statüsündedir ve azınlık haklarına sahiptir. Lozan Anlaşmasında “gayrimüslimler” ibaresi kullanılmasına rağmen sadece dini azınlıklar tanınmakta ve Türkiye bu kavramı, bu dini azınlıklar bakımından da daraltmakta ve Türkiye’de sadece, Rum, Ermeni ve Yahudilerin azınlık statüsüne sahip olduğunu belirtmektedir. Azınlıklar, özellikle de, Lozan azınlıkları literatürde “yerli yabancılar” olarak anılır. Hal böyle olunca, Türk hukuk sistemi bakımından, Süryani, Kildani, Bahai ve Protestanların da içinde bulunduğu diğer gayrimüslim topluluklar “yok hükmünde” bulunmaktaydı. Bu gruplar ne çoğunluğun ve ne de azınlığın içinde vardılar. Protestanlar 2005 yılına kadar Devlet tarafından tanınmamışlardır.

Lozan Antlaşması'nın 40. maddesinde şu hüküm yer almıştır: *“Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk uyruklarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve*

buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapma konularında eşit hakka sahip olacaklardır."

2003 yılında 6. AB Uyum Paketi tarafından değiştirilene kadar, 3194 s. İmar Kanunu Ek Madde 2 ile sadece cami yapımı düzenleniyordu. Kanun ile birlikte 2003 yılında "Camii" ibaresi yerine "ibadethane", "Müftülük" ibaresi yerine de "Mülki Amir" tabirlerine yer verildi. Ancak bu bir çözüm sağlamadı. Örneğin; Ödemiş Kaymakamlığı (a) Önce, "dinsel tesis tahsis edilmesi, edilemeyecekse toplantı yerinin dinsel tesis olarak onaylanması" talebini reddetti; (b) Protestanların ibadetini 07.11.2006'de yasakladı. Gerekçeleri ise yasal ibadet yerlerinin bulunmayışıydı. İçişleri Bakanlığı devreye girdi ve Bölge İdare Mahkemesi (b)'yi iptal etti. Ancak "ibadet yeri tahsisi veya toplantı yerinin onayı" talebi iptal edilmedi. Uygulamada Mülki Amirler, yapılan başvuruları "başvurulan yerde yerleşik bir Protestan cemaati olmadığı" gerekçesiyle reddetmişlerdir. Ör. Ankara Valiliği, Ankara Presbiteryen Kilisesi'nin talebini "muhtarlık kayıtlarına göre mahalle sınırlarında Hıristiyan yaşamadığı" gerekçesiyle reddetmiştir. Diyarbakır Sur Belediyesi Protestan cemaatin ibadet ettiği yere "dinî tesis" statüsünü tanımış ancak valilik onaylamamış ve ibadet yeri açılmamıştır. Gerekçeleri bu konuda emsal karar bulunmaması olarak belirtilmiştir.

Protestan Kiliseler Derneği üyeleri tarafından yapılmış olan ve sayıları onu geçen başvurular, kendilerine gösterilebilecek bir dinî tesis kurma alanı bulunmadığı gerekçesiyle belediyeler tarafından reddedilmiştir. Belediyelerin imar planlarında camiler dışında ibadet yerlerine yer ayırmamaları sorun olmaya devam etmektedir.

2005 Yılına gelene kadar Türkiye'de bir Protestan kilisesi dışında hiçbir yasal Protestan kilisesi yoktu. İstanbul Protestan Kilisesi'nin üyeleri kendilerini tüzel bir kimlikle ifade edebilmek amacıyla 1999 yılında vakıf kurmak için girişimde bulundular. Vakıf, Beyoğlu 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin 10/11/1999 tarihli E. 1999/646 sayılı kararı ile hükmi şahsiyet kazanarak vakıf siciline tescil edilmiştir. 24 Haziran 2001 tarihli ve 15569/1-1 sayılı [Resmi HYPERLINK "http://ist-pro-kil-vak.info/hakkimizda/resmi-belgeler/"](http://ist-pro-kil-vak.info/hakkimizda/resmi-belgeler/)Gazate'nin, 89. sayfadaki ilamı ile Vakıf kuruluş sürecini tamamlamıştır. Kiliseyi kurmak için 1999'da Beyoğlu 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvuran vakfın 400 metrekare alan içerisindeki 250 metrekare inşaat alanlı binasının "konut" imarı İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 25 Ağustos 2005'te "ibadet yeri" olarak değiştirilmiş ve İstanbul Valiliği de 18 Ağustos 2006'da binaya "ibadethane" statüsü vermiştir. İstanbul Protestan Kilisesi, Cumhuriyet tarihinin ilk Türk Kilisesi olmuştur. Azınlık kilisesi olmayıp, vakıf, Medeni Kanun'a göre kurulmuş olduğundan Lozan Antlaşmasına bağlı değildir ve yeni vakıfların tüm haklarından yararlanmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın 24 Aralık 2003 tarihli ve 11073-223664 sayılı "İbadet Yerlerinin Açılması Hakkındaki" yazısı uyarınca İstanbul Valiliğinin 26 Temmuz 2006 tarihli ve 4370 sayılı oluruyla İstanbul Protestan Kilisesi resmi ibadete açılmıştır.

Gayrimüslimlerin hukuki statüsü hâlâ belirsizdir. Dolayısıyla ortada hukuki bir 'özne' sorunu vardır. Türkiye'deki tüm gayrimüslimlerin bir tüzel kişilik sorunu bulunmaktadır. Türkiye'de belli bazı tüzel kişilik biçimleri mevcuttur ama bunlar dini kurumların ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabilecek özelliklere sahip değildir. Vakıf, Dernek ve Şirketler bu örgütlenme biçimlerinden bazılarıdır. Ancak bunlar spesifik olarak dini

kurumların ihtiyaçlarını karşılamak üzere dizayn edilmediklerinden, Kiliseler şu an için tüm ihtiyaçlarını görecek bir tüzel kişilik kazanma imkanından mahrum bulunmaktadırlar. Fakat gerek AB süreci kapsamında meydana gelen yasal düzenlemeler ve gerekse yetkililerle yapılan görüşmeler sonucunda 2005 yılında Dernekler Kanunu ile Kilise Dernekleri kurmak mümkün oldu. Protestan Kiliseleri bylece ilk defa eksik de olsa bir tüzel kişilik kazanma imknına kavuşmuşlardır. Yine bu Kiliselerin kurulmasına izin verilerek, Protestanların “ibadet yeri açma” istemlerine meşru bir zemin sağlanmış ve bu istemi bir tüzel kişilik çatısı altında dile getirme imknı ortaya çıkmıştır. Ancak bu düzenleme yeterli değildir çünkü Kilise Dernekleri doğrudan kilise tüzel kişiliğinin tanınması anlamına gelmemektedir. Bu düzenlemeyle Protestanların belli amaçlarına meşruiyet sağlanmaktadır.

Kurtuluş Kiliseleri Derneği Kapatma Davası/Ankara 1. Asliye Hukuk Mahkemesi

Esas No: 2007/44

Karar No: 2007/185

Ankara Valiliği, Kurtuluş Kiliseleri Derneği tarafından Çayyolu’nda aılında Dernek temsilcilik ofisinde ibadet yapıldığı ve bunun da yasak bir faaliyet olduğundan bahisle Derneğin kapatılması için Ocak 2007 tarihinde dava açmıştır. zet olarak: Dernek, söz konusu yerin ibadethane olmadığını, derneğe ait temsilcilik olduğunu, ibadethane olarak kullanılsaydı bile bunun yasaklanmış bir faaliyet olarak nitelenemeyeceğini, olayın kamu hukukunu ilgilendirir bir yanı olmadığını, kamu hukuku meselesi olarak kabul edilse bile derneğin kapatılmasının “kabul edilen meşru amaçla” orantısız olacağını belirterek davanın reddedilmesini talep etti. Cumhuriyet savcısı derneğin kapatılması yönünde mütalaa verdi. Hkim 21.06.2007 tarihinde verdiği kararla kapatma isteminin reddine karar verdi ve kararda şu ifadelere yer verildi:

“İzin almadan tesis açma halinde dernek tüzel kişiliğinin sona erdirilemeyeceği ve faaliyetten alıkonulamayacağı, kapatma ve faaliyetten alıkonulabilmesi için derneğin suç sayılan eylemin kaynağı haline geldiğinin kesinleşen mahkeme kararıyla belirlenmesi ve suç sayılan eylem ile dernek tüzel kişiliği arasında organik bir bağın bulunması gerektiği hususları birlikte değerlendirildiğinde davalı derneğin yasak ve sınırlamalara aykırı eylemi tespit edilemediğinden yerinde görülmeyen davanın reddine...”

Ödemiş Sevgi Protestan Topluluğu/İzmir İdare Mahkemesi

Esas No: 2007/25

Karar No: 2007/1257

demişteki topluluk evde ibadet ediyordu ve demiş Kaymakamlığı bu ibadete son verilmesi kararını aldı. İdare Mahkemesi demiş Kaymakamlığının kararını iptal ederken aşağıdaki saptamaları yapmıştır:

*“ Bu durumda, dava konusu işlemin bireylerin "inanç özgürlüğüne" ilişkin kısıtlamalar getirdiği görüldüğünden, getirilen kısıtlamaların, hukuka uygun olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının " Temel Haklar ve ödevler" başlıklı II. Bölümünde yer alan “Din ve Vicdan Hürriyeti” başlıklı 24. Maddesinde; “**Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14 nc madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini***

inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” hükmüne yer verilmiştir. Anayasa madde 13’te “ Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplerle bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar Anayasanın sözüne ve ruhuna ve demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” ; madde 14’te ise; “Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbiri, devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler kanunla düzenlenir” hükmü yer almıştır.

Diğer yandan Anayasanın 90. maddesi uyarınca usulüne uygun olarak onaylanan uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir. Türk hukukuna göre kanun hükmünde olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 9. maddesinde de din hürriyeti düzenlenmiştir. Gerek Anayasa'mızın 24. maddesi, gerekse AİHS'nin 9. maddesi hiçbir ayırım gözetmeksizin “inanç özgürlüğünü” herkes için temel bir insan hakkı olarak görmüştür. Diğer yandan her iki madde de, koruma altına alınan inanç özgürlüğünün sınırlandırılmasının koşulları, bir başka anlatımla, özgürlüğün “sınırlanmasının sınırı” belirlenmiştir.

Bu çerçevede 3194 sayılı İmar Kanununun Ek. 2 maddesinin “imar planlarının tanziminde, planlanan beldenin ve bölgenin şartları ile müstakbel ihtiyaçları göz önünde tutularak lüzumlu ibadet yerleri ayrılır. İl, ilçe ve kasabalarda mülki idare amirinin izni alınmak ve imar mevzuatına uygun olmak şartıyla ibadethane yapılabilir. İbadet yeri, imar mevzuatına aykırı olarak başka maksatlara tahsis edilemez” hükmü, farklı inançlara sahip olan bireylerin ibadet yeri gereksiniminin karşılanmasına yönelik olup anılan yasa hükmünün inanç özgürlüğünü kısıtlama amacıyla değil, aksine farklı inanışların gereksinimlerinin karşılanması amacıyla getirilmiş bulunmaktadır.

Bu çerçevede, dava konusu işlemle davacının ve üyesi olduğu dinsel topluluğun ibadet yerinin sağlanması için gerekli kolaylığın sağlanması gibi diğer kamu kurumlarına yönelik önlemin davacının özgürlük alanına olumsuz bir müdahale olmadığı ve genel olarak suç niteliğinde davranışların adli ve idari olarak soruşturulmasına yönelik önlemin zaten kamu düzeni ve toplumun esenliğine yönelik yasalarla yasaklanmış ve yaptırıma bağlanmış fiillerin her zaman tüm kamusal birimlerde takibinin yapılabileceğinin hukuksal olarak kabulü gerekmektedir.

Ancak, davacının ibadet amaçlı olarak kullandığını bildirdiği yerde ibadet etmesi ve aynı inancı paylaşanlarla bir araya gelmesinin engellenmesini öngören önlemlere bakıldığında, getirilen yasaklamanın bizzat davacının iç dünyasına dönük inançlarına ilişkin mutlak özgürlük alanını kısıtladığı, bu yönde bir önlemin anayasal düzeyde koruma altına alınan inanç özgürlüğüne “meşru” olmayan bir sınırlama getirdiği ve bu nedenle hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yine, her ne kadar davacının konut olarak yapılan yerde toplu ibadet yaptığı, buranın imar hukuku bakımından ibadethane olarak kullanılmayacağı, özellikle dinsel etkinliklerin başka inanç sahiplerini rahatsız ettiği, tepkilere neden olduğu ve ibadethane olarak tescil edilmemiş olması nedeniyle davacı ve arkadaşlarının güvenliğinin sağlanması olanağı bulunmadığı ileri sürülüyor ise de, mahkememizce davacının inancını paylaşanların oluşturduğu topluluğun niceliksel büyüklüğü, imar hukuku anlamında ibadet yeri ayrılmasındaki yöntemin ve kuralların gerekleri ve ulusal mevzuatımızda her inançtan ibadethane açılması bakımından 3194 sayılı yasanın ek 2. maddesi dışında başkaca bir kural, koşul ya da yöntem bulunmadığı göz önünde bulundurulduğunda, mahkememizce davacının ilgili birimlere bildirdiği adreste inancının gerektirdiği ibadet ve ayin yapmalarına yönelik kısıtlamanın demokratik toplumun öncelikli bir gereksinimine yönelik olmadığından, işlemin, bu kısmında da “neden” ve “konu” yönünden hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Diğer yandan, davacının ve üyesi olduğu topluluğun dinsel etkinliklerinin, başkalarının hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasına neden olduğu, kamu düzenini, güvenliğini, ahlakını ya da sağlığını bozduğu ya da farklı inançlardaki bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal ettiği yolunda belirlemelerin bulunmaması karşısında inanç özgürlüğünün kısıtlanmasını haklı kılacak ve yukarıda anılan hükümlerle öngörülmüş nedenlerin bulunmadığı da görülmektedir. “

Anayasa'nın 10. Maddesi, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle kanun karşısında ayırım gözetilmeksizin eşit olmasını ve idare makamları ve kamu hizmetleriyle ilgili her türlü işlemde devlet organlarının bütün vatandaşlara karşı bu ilkeler uyarınca eşit muamele etmesini güvence altına alır.

Türkiye’de özel olarak bir din veya inanç özgürlüğü yasası bulunmamaktadır. Öte yandan, birçok farklı yasa ve yönetmelik din veya inanç özgürlüğünü etkileyecek düzenlemeler içermektedir. Bunlar temel olarak, Türk Medeni Kanunu, Dernekler Kanunu, Vakıflar Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, İmar Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Tekke ve Zaviyelerin Kapatılmasına Dair Kanun ve Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun olarak sıralanabilir.

• **Protestanların Tüzel Kişilik Sorunu**

Türkiye’de Protestanlar dâhil olmak üzere hiçbir inanç grubunun doğrudan tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Ulusal mevzuat, din veya inanç gruplarının örgütlenme hakkını kolaylaştıracak ve hukuki güvence altına alacak bir şekilde korumak bir yana, kimi zaman bu hakkın özüne zarar verecek bir şekilde kısıtlayıcı olmuştur. Bu durum inanç gruplarını mevcut koşullara uyum sağlayarak yaşamaya çalışmak yönünde davranışlara itmiştir.

Tüzel kişilik ihtiyacı öncelikle Türkiye’de bulunan gayrimüslim cemaatler bağlamında dile getirilmeye başlanmıştır. Bu anlaşılabilir bir durumdur, çünkü bu topluluklar için tüzel kişi statüsü meselesi bir varoluş sorunu haline gelmiştir. Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu Türkiye’deki gayrimüslimlerin tüzel kişiliği hakkında yayınladığı görüşünde, Türkiye’de inanç gruplarının, inanç grubu olarak tüzel kişiliğe sahip olmamasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’yle uyumlu olmadığı tespitine yer verilmiş, Türkiye’ye tüm gayrimüslim dinî

toplulukların tüzel kişilik edinmesini mümkün hale getirecek bir yasal düzenleme yapması tavsiye edilmiştir.

Türkiye’de inanç grubu olarak tüzel kişi statüsüne sahip olamamanın yarattığı sorunlar şöyle sıralanabilir:

- Tüzel kişiliği olmayan inanç grupları hiçbir hukuki işlem yapamamaktadır. Bunlar için banka hesabı açmak, dava açmak, mülk edinmek, kontrat yapmak olanaklı değildir.
- İnanç grupları resmi şekilde bağış alamadıkları için mali kaynak açısından sıkıntı çekmektedir.
- İnanç grupları kendi din görevlilerini resmi bir şekilde istihdam edememekte ve bu kişilere sosyal güvence sağlayamamaktadır.
- Hukuki olarak ruhani temsil kurumu veya üst kuruluş kurulmadığı için cemaatlerin veya inanç gruplarının ortak hayatını ve çoğu zaman varoluşlarını yakından ilgilendiren uzun vadeli faaliyetler için yatırım ve koordinasyon imkânsız hale gelmektedir.
- Ruhani temsilciler bir taraftan protokolde yer alabilir ve/veya başbakan ve cumhurbaşkanıyla doğrudan görüşebilirken hukuki statüleri olmadığı için belirsizlik içinde bırakılmaktadır.
- Hukuki işlem yapamamak dolaylı olarak başka birçok soruna da yol açmaktadır. Örneğin; toplum yaşamını desteklemek ve geliştirmek için gelir getirmesi amacıyla taşınmaz almak mümkün olmamaktadır.
- Doğrudan tüzel kişi statüsü kazanamayan inanç grupları, vakıf ve dernek gibi diğer modellerle bir ölçüde tüzel kişilik kazanmaya çalışmakta ve bazı faaliyetlerini bunlar aracılığıyla sürdürmeye çalışmaktadır. Fakat bu modeller inanç gruplarının doğalarına uygun değildir ve kendilerine doğrudan tüzel kişilik kazandırmaz. Sonuç olarak, inanç grupları gözetim ve sınırlamaların yoğun olduğu bu modeller aracılığıyla faaliyet göstermeye çalışırken belirsizlik ve keyfi müdahale korkusu içinde yaşamakta ve faaliyetlerini adil olmayan bir müdahale olabileceği beklentisi içinde sürdürmektedirler.
- Tüzel kişiliğin bulunmaması inanç gruplarını ve bunların mal varlıklarını devlet karşısında korumasız hale getirmektedir. Geçmişte bir şekilde inanç grubunun zilyedinde bulunan ve grubun ibadet ve öğretim de dâhil olmak üzere pek çok faaliyetini desteklemek amacıyla kullanılan taşınmazların mülkiyeti tüzel kişi statüsüne sahip olunmadığı için kaybedilmektedir ve gruplar mal varlıklarının geri alınması için **hukuki mücadele taraf olamamaktadırlar.**
- Adil, basit ve erişilebilir bir tüzel kişi statüsünün bulunmaması inanç gruplarının toplumsal hayata katılımını kısıtlamaktadır.

- Gelecekte, kamu mali kaynaklarının tek bir inanç topluluğunu desteklemek için kullanılması yerine çeşitli inanç grupları arasında paylaşılması söz konusu olduğu takdirde, hiçbir inanç grubunun tüzel kişiliği bulunmadığı için, bu kaynakların aktarılabilceği inanç kurumları bulunmamaktadır.
- Devletin tekelinde bulunan inanç faaliyetlerinin tek bir inançla ilgili olduğu göz önünde bulundurulduğunda, inanç gruplarının tüzel kişilik kazanarak inançlarıyla ilgili faaliyette bulunamamaları, eşitsizliği derinleştiren ve yaygınlaştıran bir etkiye sahip olmaktadır.
- Tüzel kişilikle ilgili bir mesele yargı sürecine taşındığında, özellikle de eski bir inanç grubu söz konusu olduğunda, mahkemeler tapuda yer alan inanç grubu adını veya taşınmazın geçmişte bu inanç grubu tarafından kullanıldığını göz önünde bulundurarak karar verebilmektedir. Öte yandan, belediye veya Vergi Dairesi gibi rutin idari işlemlerin yapılacağı kurumlarda mahkemelerin bir ölçüde tanıdığı tüzel kişi statüsü geçerli olmamakta ve idari süreçler inanç gruplarının mağdur olmalarıyla sonuçlanmaktadır. Yasal bir düzenleme yapılmadığı sürece her idari işlemin yargıya taşınması gerekir. Bu da inanç gruplarının işlemlerini hem yavaşlatma hem de mahkeme süreçlerine sürekli olarak kaynak ayırmalarını gerektirdiği için büyük bir mali yüke neden olmaktadır.

Türkiye’de hukuk sistemi, herhangi bir inanç grubunun inanç grubu olarak tüzel kişi statüsü kazanmasına olanak verecek düzenlemeler içermemektedir. Ancak mevcut mevzuat içinde inanç gruplarına mensup kişiler, **dernek** veya **vakıf** kurabilirler. Her iki özel hukuk tüzel kişi statüsüyle ilgili olarak son on yıl içinde belirli iyileştirmeler yapılmış olsa da, her ikisi de sınırlı çözümler sunmaktadır.

Vakıflar

Türkiye’de vakıf modeli Osmanlı İmparatorluğu dönemine uzanan köklü bir geçmişe sahiptir ve geleneksel olarak inançla ilgili taşınmazların (ibadet yeri vb.) yaşatılması ve belirli inanç gruplarına mensup kişilere yönelik hizmetlerin sağlanması (okul, hastane, burs, vb.) amacıyla kurulmuştur. Vakıflarla ilgili olarak altı çizilmesi gereken nokta, bu kurumların tüzel kişiliğe sahip bir mal topluluğu olma niteliği taşımasıdır. Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları, belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Dolayısıyla bireylerin bir araya gelerek bir grup olarak tüzel kişilik kazanmasını sağlayamaz. Tüm vakıflar Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün gözetimi altındadır. Vakıf modeli inanç grupları için dolaylı bir faaliyet olanağı sağlamaktadır.

Medeni Kanun’un 101(4) Maddesi’ne göre, “Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa’nın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.”

Vakıf senedinde, Birleşmiş Milletler Anayasası, İnsan hak ve özgürlüklerine çok taraflı Avrupa sözleşmeleri ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türk mevzuatına uygun olarak Protestan inancına mensup vatandaşlar ile Türkiye’de ikamet eden veya Türkiye’de bulunan aynı inançtaki yabancıların dini ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yönelik faaliyetleri desteklemek amacıyla belirli bir mal topluluğu oluşturulduğunu açıkça ifade eden İstanbul Protestan Vakfı 1999 yılında kurulmuştur. Vakfın temel amacı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve mevzuatına uygun olarak Protestan inancındaki mensuplarının dini ihtiyaçlarını karşılamak olarak belirtilmiştir. Öte yandan, belirli bir cemaati desteklemek amacıyla vakıf kurulamayacağı hükmü gerekçe gösterilerek, benzer vakıf senetleriyle başvuruda bulunan Kurtuluş Kiliselerinin vakfı kurulamamıştır.

Dernekler

Dernekler kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır. Dinî amaçlı dernek kurmanın önünde vakıflarla ilgili olarak Medeni Kanun’un 101. Maddesi’nin 4. fıkrasında yer alan kısıtlamaya benzer bir kısıtlama bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği uyum süreci bağlamında 2004 yılında kabul edilen Dernekler Kanunu, bazı din veya inanç gruplarına mensup bireylerin bir araya gelerek, belirli dinî amaçlar taşıyabilen dernekler kurabilmelerinin yolunu açmıştır. Günümüzde onun üstünde Protestan Kilise Derneği bulunmaktadır. Protestan Kiliseler Derneği Temsilciler Kurulu(TEK) 23.01. 2009 tarihinde 35-049-108 kütük numarası ile kurulmuştur.

Öte yandan, dernekler inanç gruplarının üyelerinin bir araya gelerek belirli amaçlarla faaliyetlerde bulunmasına olanak verse de, bu durum, inanç gruplarının dernekler aracılığıyla tüzel kişilik kazanabildiği anlamına gelmemektedir. Birincisi, dernekler doğrudan inanç gruplarına tüzel kişi statüsü sağlamamaktadır. Örneğin, dernek modeli çerçevesinde, herhangi bir inanç grubu veya cemaati yekpare olarak tüzel kişi statüsü kazanamaz ve kendi özyönetim kurallarını uygulayamaz. Dernekler ancak, inanç gruplarına mensup bireyler tarafından, inanç gruplarının ihtiyaçlarına yönelik bazı faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla kurulabilir ancak bu hiçbir zaman inanç grubunun, inanç grubu olarak, doğrudan bu dernek aracılığıyla hak ve ehliyet sahibi olacağı anlamına gelmemektedir. Dernekler kendi özyönetim kurallarını uygulayamazlar, yönetim biçimleri yasayla belirlenmiştir. Derneğin sorunsuz bir şekilde işlemesi için çok sayıda bürokratik işlemin düzenli olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak dernek kurmak ve derneği işletmek için, bürokratik gerekleri yerine getirmek, aynı zamanda önemli bir bilgi düzeyi, insan kaynağı ve mali kapasite gerekmektedir.

Mevzuatımızda yer alan dernek ve vakıf tüzel kişi statüleri dışında, inanç gruplarının doğrudan tüzel kişi statüsü kazanmalarını sağlayacak yeni bir tüzel kişi modeli oluşturulmalıdır.

2011 yılında din veya inanç özgürlüğü ve inanç gruplarının tanınması ve tüzel kişilik kazanması üzerine yayınladığı raporda Birleşmiş Milletler Din veya İnanç Özgürlüğü Özel

Raportörü de bu konuda yol gösterici bazı ilkeler ortaya koymuştur.

- Bazı tescil prosedürleri bazı inanç gruplarının din veya inanç özgürlüğünü kısıtlamakta ve topluluk yaşamlarını düzenlemelerini uzun dönemli kayıplara neden olacak şekilde zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, devletlerin tescil süreçlerini adil ve ayrımcı olmayan bir şekilde ve din veya inanç özgürlüğüne hizmet edecek biçimde uygulaması çok önemlidir.
- Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi Madde 18(1)'e göre, din veya inanç özgürlüğünün “tek başına veya başkalarıyla birlikte toplu bir biçimde, aleni veya özel olarak, dinini veya inancını ibadet, uygulama, öğretim şeklinde açığa vurma özgürlüğünü de” içerir. Buna göre, topluluk olarak gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerin din veya inanç özgürlüğü hakkı kapsamına girdiği açıktır. Bu nedenle, tescil prosedürü zorunlu olmamalıdır, yani din veya inancın açıklanması için bir koşul olmamalı, sadece tüzel kişilik statüsünün kazanılması için bir koşul olmalıdır.
- Uluslararası hukuk kurallarına göre devletler, insan haklarının eksiksiz bir şekilde kullanılmasını kolaylaştırma konusunda aktif bir rol üstlenmek zorundadır. Devletler, gerek yasal gerekse fiili olarak tüm din veya inanç grupları için erişilebilir olan uygun yasal seçenekler sağlamadıkları takdirde, din veya inanç özgürlüğü hakkına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemiş olurlar.
- Tüzel kişilik edinme olanakları kısıtlanan din veya inanç grupları topluluk yaşamlarını istikrarlı bir çevre ve uzun dönemli bir perspektifle organize etme konusunda büyük zorluklar yaşamaktadırlar. Örneğin, tüzel kişi statüsü olmadan banka hesabı açamazlar veya finansal işlemler yapamazlar. Sonuç olarak, taşınmazlar veya gelirler özel kişilerin üzerinde görünmek zorunda kaldığı için ibadet yerlerinin mülkiyeti sıklıkla risk altına girmektedir. Bu gibi güvensiz koşullar altında büyük ibadet yerlerinin yapılması olanaksız görünmektedir. Bu bağlamda, din veya inanç özgürlüğünün, ibadet yerleri kurma ve yaşatma ve bağış arama ve kabul etme hakkını da içerdiğini hatırlamak gerekir (1981 Beyannamesi, Madde 6(a) ve (f)).
- Benzer şekilde, tüzel kişi statüsüne sahip olmayan topluluklar, din temelli eğitim verecek özel okullar kurmak istediklerinde de engellerle karşılaşmaktadır. Bu durum nihai olarak ebeveynlerin veya yasal temsilcilerinin çocuklarının kendi inançlarıyla uyumlu bir şekilde din veya ahlâk eğitimi almalarını sağlama hakkını -bu hak din veya inanç özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır (Madde 14(4))- olumsuz bir şekilde etkileyebilir.
- İlahiyat eğitimi verecek enstitüler kurmak da dâhil olmak üzere yükseköğrenim kurumları kurmak daha da zor olabilir. Oysa bu tür kurumlar, entelektüel olarak gelişmek ve inanç ilkelerinin sonraki kuşaklara aktarılması için yaşamsal öneme sahiptir. Bu da, din veya inancı bu amaca uygun yerlerde öğretme ve herhangi din veya inancın koşul ve standartları uyarınca liderlerini yetiştirme özgürlüğünü (1981

Beyanamesi, Madde 6(e)) ciddi bir şekilde engelleyebilir. Bazı durumlarda ise tüzel kişi statüsünden mahrum bırakmak din veya inanç topluluğunun uzun dönemde hayatta kalma şansını ortadan kaldırabilir.

- Tüzel kişi statüsüne sahip olmayan din veya inanç toplulukları resmî bir şekilde personel alımı yapamazlar. Toplulukta hizmet eden kişiler ya tamamıyla gönüllü bir şekilde ya da özel bir işverenle sözleşme yaparak çalışmak zorunda kalırlar. Bu durum da, yine, uzun dönemli planlamaya zarar vermektedir. Fakat düşünce, vicdan veya inanç özgürlüğü hakkı, uygun hayır ve insani yardım kurumları kurma ve yaşatma hakkını da içerir.
- Diğer bir sorun radyo istasyonu ve başka medya kuruluşlarının kurulmasıyla ilgilidir. Tüzel kişi statüsünün olmaması durumunda, tüm finansal sorumlulukları ve riskleri topluluk üyelerinin bireysel olarak kendi kapasiteleri ölçüsünde üstlenmeleri gerekecektir. Medyaya ilişkin faaliyetlerin bu tür koşullar altında son derece karmaşık olacağı açıktır. Bu durum topluluğun başka yerlerde yaşayan üyelerine ulaşmasını ve bu üyelerin kamusal tartışmalara katılmalarını olumsuz bir şekilde etkileyecektir. Fakat uluslararası insan hakları hukuku, din veya inançla ilgili meselelerde ve topluluklarla ulusal ve uluslararası düzeyde iletişim kurma ve sürdürme hakkını da içerir (Madde 6. I).
- Yukarıda sıralanan pratik sorunlar ve bunların insan hakları üzerinde etkileri, tüzel kişi statüsünün eksikliğinin 1981 Beyanamesi'nin 6. Maddesi'nde yer verilen ve sadece bunlarla sınırlı olmayan din veya inancın açıklanmasına ilişkin hakların tümünü olumsuz bir şekilde etkileyebileceğini göstermektedirler. İnsan Hakları Komitesi ve Genel Kurul, tekrar tekrar devletleri düşünce, vicdan ve din veya inanç özgürlüğünü koruma ve ilerletme gayretlerini artırmaya ve bu amaçla, "gerekli olduğu her durumda, mevcut tescil uygulamalarının tüm bireylerin din veya inançlarını, tek başlarına veya başkalarıyla birlikte ve açıkça veya özel olarak din veya inançlarını açıklama hakkını kısıtlamamasını güvence altına almak amacıyla mevcut tescil uygulamalarını gözden geçirmeye" çağırmıştır.
- Tüm tescil kararları açık bir şekilde tanımlanmış hukuk kurallarını temel almalı ve uluslararası hukukla uyumlu olmalıdır. Tescil, üye sayısı ve bir topluluğun ülkede bulunma süresi konusunda ne aşırı resmî koşullara bağlı olmalı ne de din veya inancın içeriğinin incelenmesine, topluluğun organizasyon yapısına ve din görevlisi atama yöntemlerine bağlı olmalıdır. Ayrıca, belirsiz hükümlerden veya tescil kararlarında aşırı idari takdir hakkı tanıyan hükümlerden kaçınılmalıdır. Tescil hakkından mahrum bırakılan din veya inanç topluluklarının, olumsuz tescil kararına karşı çıkmak amacıyla, resmî olmayan çalışma yönetimi ve yasal resmî önlemler de dahil olmak üzere yasal çarelere erişebilmeleri sağlanmalıdır.
- Tescil hakkı kazanmış din veya inanç topluluklarının, yeni kuralların yürürlüğe girmesiyle statülerini kaybetmeleri din veya inanç özgürlüğü açısından son derece

problemleri bir duruma yol açmaktadır. Geçmişe dönük olarak işleyen veya kazanılmış hakları korumayan hükümlerden kaçınılmalı ve yeni kuralların kabul edilmesi halinde en azından yeterli geçiş kuralları oluşturulmalıdır.

• Dinini Yayma Hakkı

Din veya inanç özgürlüğü, uygulama ve öğretimde dinini açıklama ve yayma hakkını da içerir.

Ortaöğretim 8. sınıf eğitim ve öğretim programında yer alan Atatürkçülük ve İnkılap Tarihi dersi kitaplarında misyonerlik faaliyetleri ulusal tehdit olarak öğretilmeye devam edilmektedir. Bir dinin başka bir ülkede yayılması olarak tanımlanan misyonerlik faaliyeti, Türkiye'yi bölecek bir tehdit olarak tanıtılmakta ve vatandaşların bu konuda uyarılması gerekliliğini vurgulanmaktadır.

Protestan Kiliseler Derneği, TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8. Sınıf ders kitabında 'Türkiye'ye Yönelik Tehditler' bahsinin 'Misyonerlik Faaliyetleri' başlıklı kısmında dinini yaymanın bir suç gibi gösterilmesi sebebiyle Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurmuş ve MEB'den 02.10.2009 tarihli şu cevabı almıştır: "Yazınız incelenmiştir. [Söz konusu kitapta] 'TC'nin iç ve dış tehditlere karşı korunması konusunda duyarlı" [olunmalıdır]" ve "Ermeni iddiaları, terörizm, misyonerlik faaliyetleri, irtica, bölücülük konuları ele alınacaktır" ifadeleri bulunmaktadır... Ayrıca, 4-8. Sınıf programında 'Misyonerliğin olumsuz etkilerine vurgu yapılır' denmektedir... Bilindiği üzere, ülkemizin jeopolitik ve stratejik konumu, bazı menfi faaliyetlerin odağı olması sonucunu doğurmuştur. Ülkemizde özellikle 'misyonerlik' adı altında yapılan ideolojik ve kimi zaman bölücü faaliyetlere hassasiyet gösterilmesi bir zorunluluktur. Münferit bazı olaylardan dolayı tüm eğitim sisteminin eleştirilmesi mümkün değildir... Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim."

Anayasa'nın 26. Maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti düzenlenmiştir.

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/9 md.) Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargulama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

(Mülga: 3/10/2001-4709/9 md.)

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.) Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

• **Din Eğitimi ve Öğretimi Yapacak Okul Açma Hakkı**

Din veya inancın öğretim aracılığıyla açıklanması düşünce, din veya inanç, özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır. Din veya inanç grupları kendi din görevlilerini yetiştirmek için eğitim kurumları kurabilir ve/veya kendi gruplarına mensup bireyleri eğitmek amacıyla kurslar ve eğitim programları düzenleyebilirler.

Anayasa'nın 24. Maddesi din veya inancı eğitim veya öğretim yoluyla açıklama hakkını açık bir şekilde korumamaktadır. Bunun yerine, söz konusu hüküm din eğitim ve öğretimi konusunda, “din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır” şeklinde bir ifadeye yer verir. Din eğitim ve öğretimi yapan kurumlar devlet tarafından açılabilir. 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 3. Maddesi uyarınca, “din eğitimi-öğretimi yapan kurumların aynı veya benzeri özel öğretim kurumları açamaz.” Dolayısıyla devlet, hem din eğitimi- öğretimi yapan kurumların açılması, hem de okullardaki din eğitimi ve öğretimine ilişkin zorunlu ve seçmeli dersleri belirleme konusunda tek söz sahibi konumdadır.

• **Din Görevlisi Yetiştirememe Sorunu**

Türkiye'deki mevcut yasalar, Hristiyan din görevlisi yetiştirilmesine veya herhangi bir şekilde dini topluluk üyelerinin eğitilmesi amacıyla dinsel eğitim verecek okullar açılmasına olanak vermemektedir. Oysa din görevlisi yetiştirme hakkı, din ve inanç özgürlüğünün temel taşlarından biridir. Protestan toplumu bu sorunu şimdilik usta çırak yöntemi, yurt içinde verilen seminerler ve yurt dışına öğrenci gönderme gibi yöntemlerle çözmeye çalışmaktadır.

Türkiye'de din görevlisi ve/veya öğretmeni yetiştiremeyen Protestanlar, din görevlisi veya öğretmeni ihtiyaçlarını zaman zaman başka ülkelerde yetişmiş yabancı uyruklu kişilerle karşılamak zorunda kalmaktadır. Hükümet bir taraftan din görevlilerini yetiştirebilecek okulların açılmasına izin vermezken bir taraftan Türkiye'deki inanç grupları tarafından davet edilen yabancı uyruklu din görevlilerine bazen vize vermemekte ve/veya ikamet izinlerini yenilememektedir.

Türk vatandaşlarının ibadet yerlerinde din görevlisi olarak çoğu zaman gönüllü olarak çalışan yabancı uyruklu din görevlilerinin başvurabileceği bir prosedür olmadığı için, din

görevlisi olarak davet edilen kişilerin vize ve ikamet başvurularının keyfi bir şekilde değerlendirilerek sonuçlandırılması riski artmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bu kişilere idari para cezası uygulayabilmektedir. 2013 yılında Diyarbakır Protestan Kilisesi Derneği'ne izinsiz işçi çalıştırdığı gerekçesiyle idari para cezası verilmiş fakat yargı sürecinde Kilise Derneği haklı bulunmuştur. Raporun yazıldığı sırada Gaziantep'te bir kilise, burada hizmet veren din görevlisi çalışma izni bulunmayan yabancı uyruklu bir kişi olduğu için, mühürlenmiştir.

- **Malatya Zirve Yayınevi Davası**

18 Nisan 2007'de Malatya'daki Zirve Yayınevi'nin çalışanları biri Alman iki Türk üç Protestan Hristiyan; Tilman Ekkehart Geske, Necati Aydın ve Uğur Yüksel "misyonerlik faaliyetleri" yaptıkları gerekçesiyle ağır işkence edilmek ve boğazları kesilmek suretiyle öldürüldü. Olay mahallinde gözaltına alınan 5 şüpheli tutuklandı ve daha sonra 2 şüphelinin daha ifadesi alındı. Malatya Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK 250. Madde (mülga) ile görevli) 05.10.2007 tarih 2007/112 sor-2007/109 esas ve 2007/75 sayılı iddianamesinin kabulü ile 7 şüpheli hakkında Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin (CMK 250. Madde (mülga) ile görevli) 2007/125 esas sayılı dosyasıyla dava açıldı. Davada sanıklar silahlı terör örgütünü kurmak, örgüt yöneticisi olmak, silahlı terör örgütünü üyesi olmak, silahlı terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde birden fazla adam öldürmek, işyeri dokunulmazlığını bozmak, silahlı terör örgütüne yardım etmek suçlamalarıyla yargılanıyor.

Malatya Başsavcılığı, Malatya Önleyici Hizmetler Şubesi'nde görevli polis ekipleri ile Beydağı Polis Merkezi'nde adli evrak düzenleyen polisler hakkında 'görevi ihmal' suçundan soruşturma başlattı.

Ergenekon Terör Örgütü Soruşturması Kapsamında Düzenlenen Ek İddianame ile Açılan Dava

Malatya 3. Ceza Mahkemesindeki Zirve Yayınevi Cinayeti ile ilgili kamu davası devam ederken Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığı Bakanlık Muharebe Bürosunun 20.10.2010 tarihli yazısı ekinde CMK 250. Madde ile Yetkili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına İlker Çınar imzalı 8 sayfalık bir ihbar mektubu ile ekinde internet çıktısı birtakım belgeler gönderildi. Bu belgeler incelendiğinde, içerisinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının daha önceki iddianamelerinde Ergenekon Terör Örgütünün misyonerlikle ilgili faaliyetleri ile nasıl bir strateji izlediğini ve Zirve Yayınevi Cinayetinin de bu kapsamda işlendiğini gösteren ayrıntılı bilgilerin yer aldığı görüldü. Bunun üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 2010/857 sayılı soruşturma kapsamında İlker Çınar'ı ifade vermeye davet etti. İlker Çınar'ın verdiği bilgilerin önemi ve can güvenliği dikkate alınarak 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu gereği hakkında koruma tedbiri uygulandı ve kendisine Deniz Uygur ismi verilerek gizli tanık olarak iki kez ifadesi alındı.

Bu soruşturma devam ettiği esnada yine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına 11.03.2011 tarihli bir ihbar mektubu ve ekinde bir adet CD gönderildi. Savcılık gerekli incelemenin yapılması için ihbar mektubu ve eklerini İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne gönderdi. Bu CD içerisindeki ses kaydında gizli tanık Deniz Uygur'ın (İlker Çınar) ifadelerini doğrular bilgilerin yer aldığı görüldü. Bunun üzerine kendisinin tekrar ifadesi

alındı. Alınan ifadelerinde Zirve Yayınevi Cinayeti öncesi ve sonrasına dair teyit edilebilir ve tutarlı beyanlarda bulunduğu anlaşıldığı üzerine İlker Çınar'ın ifadesinde ismi geçen şahıslar hakkında soruşturma kapsamında Mehmet Ülger'in de aralarında yer aldığı dokuz şahıs teknik takibe alındı ve evlerinde arama yapıldı. Şüpheliler 21 Mart 2011 tarihinde çıkarıldıkları mahkemece tutuklandılar. Devam eden soruşturma süresince aralarında Hulki Cevizoğlu, Hakan Kalyoncuoğlu ve Ergenekon davasının tutuklu sanığı Ahmet Hurşit Tolon'un da yer aldığı dokuz sanığın daha ifadesi alındı. Soruşturma devam ederken kimliği deşifre olan İlker Çınar'ın bu kez şüpheli sıfatıyla iki kez ifadesi alındı.

Elde edilen bilgi ve belgeler ve sonucu Malatya Cumhuriyet Başsavcılığının (CMK 250. Madde (mülga) ile görevli) 08.06.2012 tarih 2007/383 sor-2012/114 Esas ve 2012/98 sayılı iddianamesi ile Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin (CMK 250. Madde (mülga) ile görevli) 2012/157 Esas sayılı dosyasıyla emekli Orgeneral Ahmet Hurşit Tolon ve Mehmet Ülger'in de aralarında olduğu 19 sanık hakkında silahlı terör örgütü kurma ve yönetme, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, kasten adam öldürmeye azmettirme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılmaya azmettirme, konut dokunulmazlığını ihlale azmettirme ve nitelikli yağmaya teşebbüse azmettirme suçlarından dava açıldı. 2007/125 esas sayılı davanın 03.09.2012 tarihli 40. Duruşmasında 2012/157 esas sayılı dosyanın 2007/125 Esas sayılı dosya ile birleşmesine karar verildi.

Zirve Yayınevi cinayetleri nedeniyle 7 yıldan beri tutuklu yargılanan [cinayet](#) zanlıları Abuzer Yıldırım, Salih Gürler, Cuma Özdemir, Hamit Çeker ve Emre Günaydın'ın avukatları Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi'ne verdikleri dilekçelerde, "Özel Yetkili Mahkemelerin kaldırılması hakkında [Terörle Mücadele](#) Kanunu ve Ceza Muhakemeleri Kanunu'nda değişiklikler yapan 6526 sayılı yasa gereğince" [tahliye](#) edilmeleri talebinde bulundular. Yapılan başvuru üzerine dava dosyasının gönderildiği Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesi tutukluluk süresinin 5 yıla indirilmesi nedeniyle Emre Günaydın, Abuzer Yıldırım, Cuma Özdemir, Hamit Çeker ve Salih Gürler hakkında 8 Mart 2014'te tahliye kararı verdi. Kararda sanıklar için günlük adli kontrol ve yurtdışı yasağı uygulanması kararlaştırıldı. Sanıklar hakkında 'evden dışarı çıkmamak' üzere denetimli serbestlik kararı verildi ve elektronik kelepçe takıldı. Emekli Orgeneral Hurşit Tolon da 10 Haziran 2014'te tahliye edildi. 24 Haziran 2014'te tutuklu astsubaylar Abdullah Atılğan ve Murat Göktürk, Uzman Çavuş Mehmet Çolak ile Levent Ercan Gelegen "denetimli serbestlik" kararıyla tahliye edildi. Tutuklu bulunan Emekli Albay Mehmet Ülger, öğretim görevlisi Ruhi Abat ve Binbaşı Haydar Yeşil hakkında ise 23 Ocak 2015 tarihinde görülen duruşmada mahkeme tarafından tahliye kararı verildi. Davada tek tutuklu olarak azmettirici iddiasıyla yargılanan Varol Bülent Aral kaldı.

Malatya Zirve Yayınevi Katliamı davasının 103. Duruşması Malatya Adliyesi 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 2014/173 Esas sayılı dosyası üzerinden 1 Nisan 2015 tarihinde görüldü. Bir gün öne Balyoz davasında tüm sanıkların beraati ile sonuçlanan karar, Zirve Yayınevi davasının bu duruşmasına doğrudan yansdı. Mahkeme başkanı her iki taraftan da esas hakkındaki mütalaaya ilişkin; esas hakkındaki savunmalarının hazır etmelerini istedi. Duruşma 6 Mayıs 2015 tarihine ertelendi.

• SONUÇ

Türkiye’de Protestanlar ve diğer inanç grupları için acilen yasal düzenlemeler yapılmalı ve bu düzenlemeler açık, detaylı, uygulanabilir ve uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Yukarıda belirtilen hususlar konusunda Protestanlar ve diğer inanç grupları daha fazla mağdur edilmemeli, sorunlar ivedilikle gündeme alınmalı ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uyulmalı ve gerekleri yerine getirilmelidir. İzlenecek yol ve sorunların çözümünde Türkiye’deki Protestanların da görüşü alınmalı ve sorunların giderilmesinde birlikte hareket edilmelidir. Türkiye’de inanç gruplarının daha sağlam bir hukuki statüye sahip olmaları sağlanmalıdır.